Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 123. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 29. мая, 1922. VOL. XXX. No. 123. Jersey City, N. J., Monday, May 29, 1922. THREE CENTS

ЮНІЯ ВИГРАЛА ПРОЦЕС ПРОТИ ФАБРИКАНТІВ

НЮ ЙОРК, 26. мая. — Апеляційний суд нюйорського стейту видав нині своє рішенне в справі відклику нюйорських фабрикантів, котрих свого часу пізвала кравецька юнія за недодержанне умови з юнією. Низчий суд признав був рацію юнії, заявляючи, що підприємці так само зобовязані додержувати й виконувати постанови контракту, як юнія, і що вони не можуть скидатися з умови про висоту заплати та довжину робочого дня перед упливом речинця, на котрий умова була заключена. Висший суд станув на тім самім становищи, на котрім станув був низчий суд, і відкинув апеляцію фабрикантів одежі. На пятьох членів сього суду чотирох заявилося за рішенням низчого, а лише один виступив за становищем фабрикантів.

СТРАШНИЙ ВИБУХ В КОПАЛНІ ВУГЛЯ.

БЕРМИНГГЕМ, Алабама, 26. мая. — Бермингтемська стація федерального копалняного бюра доносить, що в копалні Асмар ч. 3, що належить до підприємства Алабама Фюел енд Айерн Ко., і лежить в повіті Ст. Клер, наступив страшний вибух під землею.

В час вибуху під землею працювало 83 робітників. Всі вони вратувалися з винятком 11, котрі погибли від вибуху. Межи погибшими було 5 білих, а 6 чорних. Після вибуху вже добуто трупи десятьох робітників.

Причиною вибуху мав бути так званий копалняний газ. Експльозія не зробила великої шкоди копалні.

ВРАЖІННЄ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ БУРЖУАЗНИХ РЕФОРМ НА АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД.

ВАШИНГТОН, 26. мая. — Американські урядники кажуть про найновійші большевицькі реформи, про котрі лишщо прийшла вістка з Москви, що вони становлять важний крок для зреформовання Росії після думок та бажань американського уряду та американських підприємців.

Один високий урядник мав сказати, що коли большевицькі проводирі будуть ще через шість місяців поступати тою самою дорогою, котрою вони йшли послідного пів року, то незадовго вже можна буде бачити торговельні зносини межи Злученими Державами та Росією.

На думку урядників, головним чинником, що ломить фанатизм большевицьких теоретиків, є голоднеча, котрої жертвою падуть деколи навіть низчі большевицькі урядники.

СТРАЙК ВЕЙТРІВ ВЖЕ ЗАРЯДЖЕНИЙ.

НЮ ЙОРК, 26. мая. — Юнія вейтрів в Ню Йорку вже видала зазив до вейтрів та вейтерок, щоби вони вийшли всі на страйк дня 1. червня в усіх реставраціях, котрих властителі до сього часу не підпишуть відновленого контракту з вейтерською юнією.

О скілько можна вносити зі становища поодиноких властителів, на страйк вийдуть вейтри яких 800 реставрацій в місті, разом яких 2 до 3 тисячі людий. Юнія каже, що 150 независимих реставрацій вже згодилося відновити контракт з юнією.

Властителі, що не хочуть відновити контракту, домагаються від робітників згоди на знижку робітничої заплати о 40 центів для вейтрів, працюючих цілий день, та о 25 центів для тих, що працюють по пів дня.

СПОДІЮТЬСЯ ЗІРВАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ДЛЯ ТВЕРДОГО ВУГЛЯ

НЮ ЙОРК, 26. мая. — Після того, як представники майнерів твердого вугля предложили представникам властителів копалень свою відмовну відповідь щодо обниження заплати, представники властителів заявили, що вони далі обстоюють при своїм домаганню.

Опісля конференцію перервано до слідуючої пятниці, коли представники властителів мають дати свою формальну відповідь на відповідь майнерів на їх предложення.

З огляду на те, що однак й друга сторона показалася неуступчивою в своїх домаганнях, сподіються скорого повного зірвання конференції.

ПРОБУЮТЬ ПОЛАГОДИТИ ТКАЛНЯНИЙ СТРАЙК

МАНЧЕСТЕР, Ню Гемшер, 26. мая. — Губернатор стейту скликує до Конкорд на 29. мая конференцію для полагодження страйку ткалняних робітників.

Конференція має складатися з трох чинників, а саме представників робітників, фабрикантів та „публики". Іменем робітників мають виступити представники кождої юнії, що організує ткалняних робітників в страйковім окрузі; іменем фабрикантів представники фабрик; а іменем „публики" виступлять мейори та міські радні („сілектмен") обнятих страйком міст.

СУДДЯ РОБИТЬ ЗМІНУ В СЛОВАХ ПОДРУЖОЇ ПРИСЯГИ.

НАЙЕГРА ФОЛС, 26. мая. — Суддя Чарлс Пайпер, виступаючи тут яко поліційний суддя, до якого належить переводженне ноти присяги при шлюбах, завів в подружній обіцянці важну зміну, бо приказав женщинам поминати обіцянку послушеньства, а лише присягати на любов, поміч, честь і доглядання мужа хорого і здорового.

„Пощо осмішувати подружну обіцянку," — говорив суддя, — „через додаванне до неї обіцянки, котрої і так ні одна жінка не сповняє?"

ХОЧУТЬ ПОГЛУБЛЮВАТИ РІКУ СВ. ЛАВРЕНТІЯ

ВАШІНҐТОН, 25. мая. — Американський уряд офіціяльно повідомив канадійське правительство, що він дуже радо годиться на пропозицію почати поглиблюванне ріки св. Лаврентія.

Щоби почати роботу, оба уряди мусять нанеред зложити межинародну комісію, перевести переговори, а потім постаратися о ухваленне договору в законодатних тілах обох країн.

ЗАМЕШКАЛІ ЗВІЗДИ.

Смитсонська Інституція в Вашінґтоні подає в своїм послідні́м місячнім видавництві цікаву дискусію на тему, чи звіздзи замешкалі розумними єствами. Асистент секретаря Інституції, Е. Дж. Ебот, висловлює погляд, що після всякої правдоподібности звізда Венера (котру наш народ називає „вечірною зорею", бо вона перша появляється після заходу сонця) є замешкала розумними єствами. Ся звізда відбиває від себе світло соцня так, немовби вона була оточена хмарами. Значиться, на звізді є доста вологи, потрібної для розвою життя. Її температура (теплота) є менче-більше така, як температура землі, і другі умови теж зближаються до умов на землі.

Ебот висловлюється проти погляду других вчених, після котрих замешкалою має бути звізда Марс. Одиноким показчиком чогось подібного є прості лінії на звізді які вчені звичайно поясняли як величезні інжинерські будівлі, канали, чи що там. На думку Ебота, се все є злудою.

Він застановляється теж над питанням можливости порозумітися з мешканцями звізди Венери. На його думку се можливе при помочи бездротного телеграфу, хоч се коштувалоби дуже богато. Послідними часами хтось піддав думку, що електричні хвилювання, які можна прослідити апаратами бездротного телефону й телеграфу, є вже буцімто сиґналами, даваними жителями звізд, сусідуючих зі землею. Ебот однак висказується проти такого догаду й приписує вагання в електричній силі природним умовам на землі. На всякий случай, наука про діланне електричної сили ще за молода, щоби вона могла розвязати таке трудне питанне.

ХТО ВЕРТАЄ З РОСІЇ?

Між зголошеними з Росії репатріянтами, яких скількість доходить до 427.000 є 40 проц. Білорусинів, 20 проц. Поляків, 7 проц. Українців і 2 проц. Жидів.

НОВИЙ ВИНАХІД.

Один англійський інжинір винайшов спосіб на тайну радіотелеґрафічну розмову і на упрощений спосіб кликання о поміч для загрожених кораблів.

КОШТА ВАШІНҐТОНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ДЛЯ РОЗБРОЄННЯ.

ВАШІНҐТОН, 25. мая. — Президент Гардинг предложив нині сенатови звіт з видатків на конференцію для зменчення зоружень, котра відбулася в Вашінґтоні кілька місяців тому назад.

Після звіту конференція коштувала американських уряд 252,000 долярів З того найбільший видаток становлять пенсії для її учасників, бо аж 68,000 долярів. Далі йдуть видатки на поправу й прибранне будинків, видатки на ґазетярів, друк і переводи. За само найманне автів для делеґатів заплачено близько 19 тисяч долярів.

ВІДГУК МОЛОЧАРСЬКОГО СТРАЙКУ.

Послідний молочарський страйк в Ню Йорку найшов свій відгук перед одним нюйорським судом, де свого часу стануло 9 молочарських візників, обжалованих за тяжкий злочин непослуху судови („контемт оф корт"), котрого вони мали допуститися своїм пикетованнєм проти виразної заборони суду На донесенне молочарської компанії, суд два місяці тому назад засудив кождого обжалованого пересічно на одномісячну вязницю. Вирок мав виготовити та предложити судді до підпису адвокат молочарського підприємства. Сей зробив у вироку похибку, подаючи на ньому, що засуджені мають відбути свою кару у вязниці на Реймонд Стріт. Суддя підписав сей вирок, і доперва тоді показалося, що такої вязниці нема. Адвокат молочарської компанії вніс зараз до суду просьбу о дозволенне зміненння вироку, але оборона страйкарів запротестувала проти сього, опираючися на підпис судді, після котрого вирок стає правосильний і не може бути змінений, хиба за рішенням висшого суду. Незадовго має відбутися спеціяльне послуханне перед суддею в тій справі.

ЯК БОЛЬШЕВІЯ ПРИВИТАЛА СОЦІЯЛІСТІВ У МОСКВІ?

МОСКВА, столиця Московщини, 26. мая. — Сюди прибули европейські соціялісти: Бельґієць Еміль Вандервельд, Німці Курт Розенфефлфьд і Теодор Лібкнехт, та Голяндець Ватер, щоби бути на большевицькім суді над соціялістами-революціонерами.

На зелізниці товпа комуністів привитала їх вереском і погрозами та ріжними прізвищами.

„Перед розбішеною товпою виратувала европейських соціялістів большевицька поліція, яка розігнала товпу.

Члени „третього" „інтернаціоналу" відвезли европейських соціялістів автомобілем до хати за Москвою де стережуть їх „червоні" жовніри.

ВИПУСТИЛИ БАТЬКА, ОБЖАЛОВАНОГО ЗА ВБИЙСТВО ДИТИНИ

Державний прокуратор в Лейквуд, Ню Джерзі, випустив на волю німецького фармера Генрика Шмая, котрого арештовано пару днів тому як винуватого за вбийство своєї дитини. Увільненне наступило після довгого допитування прокуратором Кларенса, 16-літного брата погибшого хлопчини. Сей мав признатися перед прокуратором, що за смерть хлопця відповідає більше він, як батько. Він не любив свого брата й тішився, як він брав від батька в шкіру. В день траґедії він наговорив батькови ріжні брехні про невідповідне захованне хлопця в школі й вже з гори тішився на думку, що брат набере від батька буків. Батько справді огнівався на сина й казав йому піти до хати перебратися, видимо задумую опісля його покарати. Хлопець певно сподівався, що його жде, бо вийшовши з хати й побачивши батька, виходячого зі стодоли, кинувся втікати в поле. Батько пігнав за ним, але хлопчина його переґнав. Тут його старший брат побіг помагати батькови й поґнав за хлопцем в напрямі до озера. Хлопець добіг до озера й скочив з берега в воду. Брат його довго глядав по озері, ждучи, як брат випливе над воду. Але брат не виплював. Тоді він постановив перебути на дворі, поки не стемніє, а потім піти до хати й сказати, що він не міг знайти брата. Таку брехню він справді сказав тоді, і потім говорив її поти, поки на його батька не впало підозріннє за вбиттє дитини. Аж тепер парубок пішов до суду й признався прокураторови до всего. Батька зараз випущено на волю. Парубка не арештовано.

ПАПА В ОБОРОНІ ПАТРІЯРХА МОСКОВСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.

ЛОНДОН, 26. мая. — Сюди наспіли вісти з Італії, що римський папа Пій XI. запротестував через большевицьку делеґацію в Римі проти переслідування патріярха московської православної церкви Тихона за його спротив проти грабежі церков в Росії для большевицького скарбу.

АНГЛІЙСЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ НА ВАКАЦІЯХ.

ЛОНДОН, 26. мая. — Британський міністер заграничних справ лорд Корзон дістав відпустку на 6 тижнів. В сьому часі заступати-ме його лорд Балфор.

ЧІЧЕРІН ПРО ЦАРЯ.

В розмові з кореспондентом „Чікаґо Трібюн" сказав Чічерін, що він не знає нішо про долю дочок Миколая II., сам Миколай II. був розстріляний по приказу місцевого совіта але подробиць тої події не знає.

НЕДАЛЕКА СТРІЧА ЛОЙДА ДЖОРДЖА З ПУАНКАРЕМ

ЛОНДОН, 26. мая. — Тутешній дневник „Івнінґ Нюз" подає вістку, що з початком червня с. р. британський премієр Лойд Джордж поїде до Франції, до міста Бульонь або Кале, щоб там стрінутися з французьким премієром Пуанкаре та обговорити ЕВРОПЕЙСЬКІ ПОЛІТИЧНІ СПРАВИ, ЯКІ ОСТАЛИСЬ НЕВИРІШЕНІ ПО ЗАМКНЕННЮ ГЕНУЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР НЕ ВИДИТЬ БИЗНЕСУ В НАПАДІ НА НІМЕЧЧИНУ.

ПАРИЖ, 25. мая. — Ще недавно в Европі побоювались, що французький премієр Пуанкаре вишле військову експедицію до Німеччини, в углеву долину Рур, якщо німецьке правительство не заплатить до дня 31. мая, 1922, назначеної суми военного „відшкодовання".

Одначе останні вісти з тутешніх правительствених кругів повідомляють, що премієр Пуанкаре змінив свої погляди і своє становище в сій справі. Знавці обчислили для нього кошти такої експедиції, які показують її небезпеку не з огляду політичного або військового але економічного. Іменно, обчислено, що така експедиція більше коштувала би аніж можна би силою стягнути з окупованої долини Рур. Длятого то Пуанкаре тепер каже, що він буде справу трактувати з чисто економічного погляду і буде стреміти до того, щоб дістати відшкодованнє без економічної страти і ризика.

Французи відносяться з великим недовірем і підозріннем до британської політики, а зокрема до політики Лойда Джорджа, а одначе Лойд Джордж є за тим, щоби британське правительство зреклось своєї пайки у відшкодованню, яке мали Німці зложити до 31. с. м., щоби в той спосіб улекшити Німцям виплату відшкодовання Французам.

БРИТАНСЬКО-ІРЛЯНДСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ В ЛОНДОНІ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 25. мая. — Голова ірляндського парляменту (двол ерін) Артур Ґриффит виїхав до Лондону разом з Імоном Дж. Даґґеном на конференцію з британським міністром кольоній Винстоном Спенсиром Чорчилом у справі британсько-ірляндського мирового договору.

Як буде треба, то пізнійше виїде до Лондону також голова тимчасового ірляндського правительства Майкел Коллинс.

На конференції по всякій імовірности буде піднесена справа договору ірляндського правительства з республіканцями з табору Де Валери, але, як кажуть, Ґриффит і Коллинс будуть стояти при сьому договорі і не відступлять від нього на жадні погрози британського правительства.

БАНКОВА КОМІСІЯ ДЛЯ НАРАДИ НАД ПОЗИЧКОЮ НІМЕЧЧИНІ.

ПАРИЖ, 25. мая. — Банкова комісія, яку скликано у справі міжнародньої позички Німеччині, радила вчера серед страшної спеки, бо термометер показував 107 степенів Фаренгайта.

Комісія покищо не дійшла ще до жадних вислідів. Про хід нарад нічого не знати, що члени комісії усе держать в найбільшій тайні.

Кажуть, що нюйорський банкир Дж. П. Морґен обіцяв Німеччині позичити 1 міліярд (біліон) долярів, але в його крузі се заперечують.

ПРОДАЮТЬ ШКІРУ З ЖИВОГО МЕДВЕДЯ.

ПАРИЖ, 25. мая. — Заступник французького премієра Люї Барту заявив нині на бенкеті, який уладжено в честь румунського премієра Братіяно:

„Пан Братіяно додержав слова, яке дав в 1919 році, іменно, що він загатить большевикам дорогу, а нині я підписав бил (проект закона), який забезпечує (?) Бесарабію для Румунії, а який, я вірю, буде принятий".

Румунський премієр Братіяно також говорив на вечері. Він сказав, що без союза між Великою Британією і Францією не буде мира в Европі.

Замітка. — Виглядає смішно, що Франція за виступ Румунії проти большевицького уряду в Росії хоче платити чужим добром, а ще смішнійше, що вона „забезпечує" їй, що се крадене добро останеться при Румунії.

Таке „забезпеченнє" є французькою глупотою, бо ніхто у світі не може злодієви „забезпечити" украденої річи.

Прийде час обрахунку і Румунія мусіти-ме віддати північну і південну Бесарабію Україні, таксамо як і північно-західну часть Буковини.

Барту ще певно того часу дожиє і побачить, що варта його „забезпеченнє".

ЕВХАРИСТИЧНИЙ КОНҐРЕС В РИМІ.

РИМ, столиця Італії, 25. мая. — На сьогорічний евхаристичний конґрес, який відбувається в Римі, прибуло 20,000 паломників, католиків з усіх сторін світа.

Загальний страйк, який тепер є в Римі, утруднює паломникам проїздку до Ватикану.

КАЖУТЬ ТРОЦЬКОМУ ЗМЕНЬШИТИ „ЧЕРВОНУ" АРМІЮ, ЯК ВДАСТЬСЯ КОНФЕРЕНЦІЯ В ГАЗІ

МОСКВА, столиця Московщини, 26. мая. — „Ісполком" (совєтський виконуючий комітет, то є свого рода зверхна власть над совєтами, які є нібито парляментом) візвав Леона Троцького, щоби приготовив плян зменьшення „червоної" армії, якби вдалась конференція в Газі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і загранцею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

„МАЛІ НАРОДИ" НА ПРОДАЖ.

Робітнича партія Грузії звернулась до робітництва світа з довшим меморіялом про положення свого рідного краю, і в ньому роскриває дуже характеристичне відношення Москви до поневолених народів Росії.

Грузія, невеличка кавказька країна, проголосила була свою самостійність від Росії в 1919. році. На своє нещасте, вона була дуже смачним куском для московських імперіялістів, бо вона має в себе найбогатші на східній півкулі жерела нафти, на які завидним оком дивляться заграничні капіталісти. Московські большевики відразу побачили, що якби їм так вдалося загорнути під свою руку грузинські нафтові терени, то вони моглиб зробити з чужими капіталістами гарний гешефт з грузинською нафтою. Тому вони зараз пішли з війною на грузинський народ. Очевидно світові оголосили большевицькі агенти, що Росія йде валити буржуазний уряд Грузії та добувати владу грузинському пролетаріятови; на ділі справа не йшла за владу грузинського пролетаріяту, бо захавши край, московські большевики не пустили до влади грузинських робітників, але скасували незалежність Грузії та обсадили всі урядові становища присланими з Москви людьми. Грузинський пролетарський уряд мав тільки спільного з Грузією, що Раковський з Україною. „Диктатура пролетаріяту" знов перемінилася на „диктатуру над пролетаріятом". Прогнане з краю робітниче правительство каже тепер, що навіть йдучи добувати Грузію, большевики вже з гори гандлювали грузинською нафтою та що вони вже тоді, ще не маючи грузинських теренів, побрали на їх конто завдатки від чужих капіталістів.

Головний торг грузинською нафтою мав відбутися на генуенській конференції. Там большевики кождої хвилі виставляли на продаж богаті поклади коло Баку. Колиб їм пішов був торг з грузинською нафтою, то за сим зараз пішлаб українська пшениця, українське зелізо та вугля. Колиж гандель не вдався і большевицькі комісарі вернули домів без нічого — лише з кишенями, порожнійшими як перед конференцією, то в сьому не винуватий брак „доброї волі" зі сторони большевиків. Відомо, до кождої угоди треба згоди двох сторін. В большевицько-капіталістичній угоді одна сторона, московська була дуже охоча до баришування, але друга сторона знала, що большевики тепер находяться в скрутнім положенню, й воліла пождати, аж їх біда ще більше притисне й вони будуть готові віддати грузинську нафту пів даром.

Історія большевицької політики супроти Грузії відкриває жадну й загребущу політику Москви супроти народів, що колись були поконані царями. Відношення Москви до сих народів не богато змінилося. Яке воно було за часів царів, таке воно лишилося й тепер, коли в царських теремах засіли „пролетарі" Ленін та Троцький. Політика національного поневолювання та економічного визиску ведеться тепер з таковою самою безоглядністю, як вона велася за царських часів. Зміна хиба лише ся, що за царських часів нищено самостійні народи для величини царського роду, для слави „святої Руси" та поширення православної віри, а нині те саме робиться під покришкою соціялізму, комунізму та суспільної революції. Місто московських царів, царських урядників та попів тепер стали визискувачами московські большевицькі чиновники та комуністична бюрократія. Московським царям та попам від сього гірше, московським большевицьким бюрократам від сього ліпше. Одним не-московським народам від сеї зміни однаково. Їм байдужно, хто сидить в Москві. Їм рівнодушно, чи лупить їх Микола Романов в імя св. Руси та Христа, чи Микола Ленін в імя інтернаціоналізму та Карла Маркса.

ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРОРИСТИЧНИХ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА УКРАЇНІ.

Останніми часами помітно, що на Україні тактика та засоби боротьби з ненависними московськими окупантами трохи змінилася, а саме, до повстанчих наїздів та партизантських розправ треба додати явні терористичні засоби боротьби.

З фактів нової терористичної боротьби слід зазначити слідуючі: 1) У ночі з 7. на 8. цвітня с. р. висаджено в повітре артбазу 44 дивізії в Бердичеві; при тім згинула варта червоних. 2) У вечері 8. цвітня с. р. у Виниці відбувся замах на шефа штаба К. В. О. Паука. Кинуто два гранати, якими побито коні; поранено легко фірмана й Паука. 3) 8. цвітня с. р. в школі червоних курсантів при 24 дивізії (Виниця) після вечері загинуло від отрути 37 осіб, а біля 80 осіб положено до шпиталю. Виконавець кухар Хомик при арештованню застрілився.

Є відомости, що походять з прикордонних жерел, про атентати на окремих большевицьких діячів та урядовців (переважно з „чрезвичайки"), що відзначились найбільшою лютостию і жорстокостю у відношенню до місцевого населення.

Іван Герасимович.

НА ДОБРІЙ ДОРОЗІ!

Справа Східної Галичини обертається корисно для нас, а некорисно для Польщі. — Програма Лойда Джорджа. — Відповідь Сканцера. — Тривога у Варшаві. — Мала антанта за Польщею. — За спокій на Сході Европи.

(Лист із Генуї).

Минуло всього два дні, відколи генуенська конференція постановила занятися східно-галицькою справою, але за сих два дні багато де-чого зясувалося старого й виникло нового.

Зясувалося насамперед — і се для нас найважливіше, — **для чого східно-галицьку справу поставлено на порядок денний конференції і в якім дусі (приблизно) ця справа має бути вирішена.** Виразну відповідь на ці питання дає орган Лойда Джорджа „Daily Chronicle" в денеші свого спеціяльного кореспондента з Генуї під датою 11. травня. В цій денеші сказано:

„Конференція мусить полагодити слідуючі справи:

1. Порозуміння з Росією.
2. Установлення східних границь.
3. справу мирової угоди.

Не можна говорити про унормовання відносин чи про европейський спокій, доки остаточно не встановлено границь на Сході, а саме: польсько-російської границі, бесарабської (себто російсько-румунської) границі **й границь східно-галицької держави („the frontiers of the Eastern Galician State")."**

З останніх слів видно, що конференція зовсім не має на думці, як це здавалося з початку, просто благословити Польщу на приєднання Східної Галичини, а, навпаки, стоїть на засаді **державної окремішности** української Галичини. Инакше обережні Англійці не малиб потреби ані говорити про „**границі східно-галицької держави**", ані взагалі виокремлювати справу східно-галицьких границь із загальної справи польсько-російських границь.

Великої уваги заслугує також відповідь італійського міністра закордонних справ Сканцера в справі Східної Галичини. Мавши вчора, дня 12. травня, конференцію з представниками світової преси, Сканцер прохав поставити йому запитання, на які він буде відповідати. Один польський журналіст поставив запитаннє:

— Чи мати-муть рішення політичної підкомісії в справі Східної Галичини тільки провізоричний чи дефінітивний характер?

На це Сканцер одповів:

— **Підкомісія може винести в цій справі дефінітивне рішенне. Свої міркування вона подасть загальним зборам конференції, яким тут належить останнє слово.**

— Таким чином, Найвища Рада зовсім зникає? — уперто допитувався польський журналіст.

Сканцер на це не відповів нічого.

Наведена заява Сканцера має тим більше значіння, що італійський міністер закордонних справ стоїть під цілковитим впливом Ллойда Джорджа, бо життєві інтереси Італії що до східного питання примушують її додержувати англійської орієнтації. Таким чином, ці слова Сканцера являються ніби словами самого Лойда Джорджа.

Такий досить несподіваний поворот у східно-галицькій справі викликав цілком зрозумілу тривогу як у кругах польської делегації, так і в Варшаві. Як я вже писав минулого разу, поставлення справи Східної Галичини на порядок денний генуенської конференції офіціяльно мотивувалось тим, що це зроблено на жадання Польщі. І дійсно Скірмунт ще перед тижнем докладав усіх сил, щоб цю справу зрушити з місця. Він, очевидно, гадав, що конференція простісінько зволить Польщі остаточно прилучити Східну Галичину, хіба зобовязавши її „подарувати" тому краєви якусь-там куцу автономію. Тоді Польща вже „на законній підставі" малаб розвязані руки й моглаб робити з Галичиною все, що схотілаб.

Та не так склалось, як жадалось. Скірмунт побачив, що він на власну голову дав конференції титул занятися справою Сх. Галичини. Наведені заяви „Дейлі Кроникл" і Сканцера — то лише квіточки, які бачимо ми, непосвячені, а Скірмунт певно бачить далеко більше. Він бачить не тільки квіточки, а й ягідки, що виростуть по тих квіточках. І так його не тішать ті ягідки, що він швиденько змобілізував усіх своїх щирих і нещирих союзників, аби тільки загальмувати так нещасливо для нього порушену справу.

Але з початку два слова про тривогу в Варшаві. На засіданню соймової комісії для закордонних справ звістка про порушення східно-галицького питання генуенською конференцією викликала цілу завірюху. Ендеки виступили з гострою критикою поведінки польської делегації в Генуї, а провідник соймового центру Скульскі вніс таку резолюцію:

„**Соймова комісія з великою трівогою довідалася про поставлення справи Східної Галичини на обговорення генуенської конференції. Комісія висловлює надію, що уряд зверне увагу на цю трівогу, повідомить про це генуенську делегацію й в слушний час подасть соймові дальші відомости про перебіг цеї справи в Генуї"...**

Резолюція вадто красномовна, щоб не зробити з неї потішаючого з погляду наших інтересів висновку щодо перспектив східно-галицької справи в Генуї.

Вернімось тепер до Генуї й до тутешніх заходів необачного Скірмунта. Ще позавчора, се єб-то на другий день після прийняття генерального секретаріяту в справі Східної Галичини, Скірмунт ударив на гвалт. Він, очевидно, зараз пронюхав, що справа обертається цілком инакше, ніж йому того хотілося. Він скликав нараду з представників Малої Антанти (Югославії, Румунії, Чехословаччини) і, поінформувавши її, як Лойд Джордж думає розвязати справу Східної Галичини, й підкресливши, якою небезпекою така розвязка загрожує всім цим державам.

— **Коли Східна Галичина буде самостійною державою,** — сказав він, — **то Румунії треба буде боятись за Буковину й Бесарабію, Чехословаччині — за Підкарпатську Україну, Югославії — за Хорватію. Треба отже за всяку ціну нам всім триматись купи й добиватися, щоб справу Східної Галичини було або знято з порядку денного конференції або обговорено тільки інформаційно.**

Учасники наради приєдналися до цього погляду. Вони постановили зажадати від конференції, щоб справа Східної Галичини розглядалась тільки інформаційно — або зовсім не розглядалась. Колиж конференція не зверне уваги на це жадання й розглядати-ме справу Східної Галичини меритоpично, — тоді представники Малої Антанти **зроблять з цього належні висновки.** Иншими словами: вони спакують куфри й поїдуть додому.

Для історії, а також для того, щоб наші люде памятали, яких вони щирих приятелів мають, подаю призвища учасників цеї історичної наради. То були: чехословацький міністер закорд. справ **Бенеш**, румунський міністр-президент **Братіяну**, сербський міністр закорд. справ **Нінчич** і знайомий вже нам **Скірмунт**. З них Бенеш, Нінчич і Скірмунт — наші „брати-Славяни" й один тільки Братіяну — чужа славянам людина. Такто виглядає ідея славянської взаємности на ділі!

Та колиб свині та роги... Що правда, Мала Антанта — велика сила, але на щасте є на світі сили ще більші. Поки-що генуенською конференцією ще керує не Мала Антанта, а хтось инший. І той „хтось инший" вже зорієнтувався в новій ситуації й вжив своїх заходів. Вже вчора Лойд Джордж покликав до себе Братіяну, Скірмунта й Нінчича — тільки не Бенеша! — а також головних представників невтральних держав, Карнебека (Голяндія) й Мотту (Швайцарія). Він їм сказав приблизно слідуюче:

— **Ми мусимо за всяку ціну закінчити, поліпшити й скорегувати недосконалий паризький твір. Генуенська конференція має перед собою низку проблем, так саме великих, як проблеми мирової конференції 1919 р. у Парижі. Полагодження цих справ може тривати тижні, а може й місяці. Але я маю на думці довести справу до кінця, без огляду на те, скільки часу це вимагати-ме й які труднощі доведеться поборювати. Я залишуся в Генуї аж доти, доки мене не покличе парлямент. Я не самітний у цих планах, бо за мною стоять провідники більшої частини Европи!**

Це — загальні слова, й про справу Східної Галичини тут навіть не згадано. Але з цих слів видно, що Лойд Джордж не відступить од своєї програми, в якій пацифікація Східної Галичини є одною з головних точок. Доведеться отже відступитись комусь другому.

Крім цих загальних слів Лойда Джорджа напевне сказав запрошеним державним мужам ще кілька теплих слів і по суті справи. Наслідок був той, що гарячі провідники Малої Антанти трохи прохололи й своїх куфрів поки-що не пакують.

Генуя, 13. травня.

А. Паньків.

З ДІЯЛЬНОСТИ МІЖНАРОДНЬОЇ УНІЇ ТОВАРИСТВ ЛІГИ НАЦІЙ.

I.

Президія Міжнародньої Унії Товариств Ліги 7ародів в західно-українській справі.

Дня 18. цвітня с. р. відбулося в Монахії (Мінхен, Баварія, Німеччина) з нагоди назначеної від 19. до 22. цвітня с. р. конференції для охорони національних меньшостий засідання Президії Міжнародньої Унії Товариств Ліги Народів, на якім порішено також дві справи, предложені Західно-Українським Товариством Ліги Народів, а саме: 1. **Справу принняття Західно-Українського Товариства Ліги Народів до Унії.** 2.**Справу розглянення положення українського населення під чужими окупаціями на західно-українських землях.**

В засіданню Президії взяли участь отсі члени: Президент бюра, сенатор Ф. Руффіні (Італія), віцепрезидент: В. Дікінсон (Англия), сенатор Г. Ля Фонтен (Бельгія), барон Адельсверд (Швеція), граф А. Менсдорф (Австрія), сенатор др. Я. Брабец (Чехія), Лоне Ліянг (Китай) та генеральний секретар Унії, професор Т. Ріяссен (Франція).

Між членами Президії, особливож серед представників англійського, французького, і бельгійського Товариства Ліги Народів приявилось велике заінтересовання західно-українською справою і положенням українського населення під чужими окупаціями. Делегати Західно-Українського Товариства Ліги Народів **др. Р. Перфецький і др. О.Марітчак** подали перед засіданням членам Президії точні пояснення і предложили вичерпуючий меморіял в західно-українській справі.

По двогодинній нараді подав Президент Унії, сенатор Ф. Руффіні нашій делегації до відома отсі резолюції, ухвалені Президією Унії:

„Справа Західної України. 1. **Принятте Західно-Українського Товариства Ліги Народів.** Президія рішає поставити Генеральній Раді прихильне внесення на принятте згаданого Товариства.

„2. Справа політичного становища Східної Галичини. Президія, беручи під увагу, що перетяжений денний порядок Конференції в Празі утрудняти-ме розглянення справи на самій Конференції, запропонує Раді визначення **окремої комісії для вислухання Західно-Української Делегації і виявлення в тім напрямі всеї вказаної ініціятиви."**

Рішення Президії Унії має для нас першорядне значіння. Після арт. 3. статута членами Унії можуть бути Товариства, які репрезентують край, в розумінню окремих державно-правних одиниць. Своїм рішенням висказала Президія Унії погляд, що Східна Галичина становить окремий предмет міжнародного права, та що вона може бути затуплена в Унії яко окремий край. Поважна міжнародня інституція виступила з внесенням принняття Західно-Українського Товариства Ліги Народів до Унії яко рівноправного члена з подібними Товариствами, заступаючими Англію, Францію, Італію і т. д. Се перший великий здобуток нашого Товариства на міжнародній арені, де його представники в недалеким часі, підчас загальної конференції Унії в Празі, могти-муть піднести голос в обороні українського населення. Наше Товариство стоїть перед завданнем приготовити до згаданої конференції, назначеної на час від 3 до 8. червня с. р., весь матеріял про надужиття, потрібний комісії для західно-української справи. Тому споділяється в тім напрямі всесторонної помочи від українського громадянства. Потрібний матеріял з 1921 р. і 1922 р., головно дотично фізичного винищування українського населення окупаційними органами. Матеріяли належить надсилати на адресу Президії нашого Товариства, Відень, VIII. Штроцціґассе 32, дв. 12.

II.

Вислід конференції для охорони національних меньшостий в Монахові.

Західно-Українське Товариство Ліги Народів не зголосило на згадану конференцію ніяких представників з причини засадничої натури: **на території Східної Галичини і Буковини, що становлять окрему державно-правну цілість, українське населення творить переважаючу національну більшість.** Тому участь наших представників в конференції можнаб було посвоювати яко відхилення від нашого засадничого становища. З тої причини наше Товариство виступило з домаганнем поставлення західно-української справи яко окремої точки нарад загальної конференції в Празі. Становище нашого Товариства знайшло одобрення Президії Унії, яка рішила поставити справу західно-українських земель на загальній конференції в Празі шляхом установлення окремої комісії.

В конференції для охорони національних меньшостий взяли участь тільки представники німецьких і мадярських меньшостий. До тих останніх прилучився, очевидно без порозуміння з нашим Товариством, псевдо-представник Підкарпатських Русинів, президент суду Васко.

Склад комісії для охорони національних меньшостий був отсей: Президент В. Дікенсон (Англия), секретар Т. Ріяссен (Франція), члени: Ля Фонтен (Бельгія), Сеферіядес (Греляндія), др. Кунц (Австрія), гр. Бернсторф (Німеччина), Фікінетті (Італія), пастор Келлер і проф. Ебі (Швайцарія), др. Брабец (Чехія), Степанович (Югославія) Дембінські (Польща).

Конференція мала на меті приняти звіти заступників національних меньшостий (експертів) про надужиття пануючих націй та поставити відповідні внесення загальній конференції в Празі. Переслухання експертів тривало два дні. Опісля слідували відповіди заступників пануючих націй, які намагались оправдати поступовання їх урядів. Одначе їх аргументи не могли ослабити предложених фактів надужить, які — особливо в Польщі — зробили велике враження на членів комісії.

Засідання конференції були замкнені навіть для представників преси. Комісія визначила окремий редакційний комітет для виготовлення внесень на основі переведеної дебати і на тім конференцію закінчено.

Представники національних меньшостий залишили конференцію юз надією, що Унія займеться енергійно справою охорони національних меньшостий і буде старатись перевести справедливі та відповідаючі духови часу зміни. Ствердження фактів надужить комісією для охорони національних меньшостий мають велику вагу і для нашої справи, бо вони служити-муть до піддержання в напрямі усунення чужих окупацій із західно-українських земель.

„ПОНЦІ БИЗНЕС" ПОЛЬСЬКИХ ДИПЛЬОМАТІВ.

По недавньому упадку австрійської, угорської, німецької, турецької і російської імперії Поляки прийшли да переконання, що треба їм побудувати таку імперію.

Таке думали вони по упадку польської імперії в 1772 році і таке задумали тепер, по упадку 5 европейських та европейсько-азійських імперій.

Ідучи за сею думкою, вони стали будувати собі польську імперію при помочі військових наїздів на ослаблені большевицькою руїною народи: український, білоруський і литовський. І нібито вже побудували собі таку імперію, бо большевик Адольф Йоффе в Ризі дня 18. марта, 1921, підписав їм на неї згоду свою і цілого большевицького підприємства.

Ту свою „імперію" охороняє для Польщі безсильність вмираючої Росії і вмираючої та закутої в московські комісарські кайдани України і Білоруси, а також півміліонова польська армія.

Але лихо.

Англія хоче ратувати Росію. Німеччина хоче ратувати Росію. Англія хоче помогти Німеччині прийти економічно до себе. Аліянти й Америка кажуть европейським державам розоружитись. Кажуть се і Польщі. Тесаме кажуть Польщі ті безмежні довги і нещасливі фінанси.

ОТЖЕ ПОЛЬСЬКА „ІМПЕРІЯ" ЗАГРОЖЕНА.

Нині ще телепається, але що буде завтра, як більші сили її стиснуть зі сходу і з заходу? Чи удержиться та „імперія" будована розбоєм на чужих землях, як хата на леду під весну?

Се треба було подумати впору, але Поляки не від того. Вони зачали думати тепер, та як? Вони хотять „засекурувати" собі східні границі в Парижі і в Лондоні. Не на сході, де є ті границі, а на заході, де ті границі є лише на папері.

І ходить польський міністер заграничних справ Константин Скірмунт до високих міністрів в Західній Европі, щоби дали йому асекураційну полісу проти огню, в якому могли би згоріти риські східні границі польської „імперії".

В Парижі обіцяють; вже може перо держать до підпису. А може і в Лондоні хвилево обіцяють (бо там все обіцяють на короткий час), але хто виплатить „асекурацію", як риські границі згорять?

Вони згоріти згорять. Се річ цілком певна. Асекурації ніхто не дасть. А огонь посягне і дійсну, польську Польщу.

Польщі пора би думати вже про забезпечення дійсної польської Польщі, а не „польської імперії", бо сей бизнес скінчиться так як бизнес банкира Понці, котрий хотів доразу стати богачем чужим добром, а тепер 20 літ має кукати з вязниці.

БУКОВИНСЬКІЙ ДИТИНІ.

Що в неволі наш край, що в кайданах наш люд,
Ти дитинко, не плач, не сумуй!
Ти лиш рано вставай і берися за труд,
Свої сили гартуй!...

Не до віку ме нас все гнітити пітьма,
Ти не по вік нам терпіть невигод.
Прийде день, прийде час, розвалиться тюрма,
І встане свобідний народ!...

Ти лише не дармуй, марно часу не гай,
Час, дитинко, тепер дорогий.
Ти учися — працюй, а родимий наш край
Буде свобідний — вільний!...

Остап Вільшина.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ". 83 ГРАНД СТРІТ. ДЖЕРЗИ СИТІ Н ДЖ

ЗПІД ЛЯЦЬКОЇ КОРМИГИ.

Вже пять місяців, як покинув я рідний край, нашу любу Галичину. А все не можу забути того горя, яке переживають наші брати під ляцькою окупацією. Коротко Вам опишу, що я бачив і що сам пережив за 14 місяців в ріднім краю.

–Коли їхав до Галичини, приїхавем до Сянків коло Турки на галицьку границю, бо Сянки границя польська з чеською. За це, що я мав український пашпорт і кілька книжочок українських, польські власти відразу стали дуже брутально і нечесно обходитися. Називали мене ріжними прізвищами, як „Гайдамака, кабан" а про друге і не пишу, бо встидно. Замкнули мене на приказ поручника до бараку з одним жидком, котрий втікав з Галичини до Чехів. Жидок був родом з міста Літовиск. Поручник приказав чотиром жовнірам от так: „беж ґо пан, теґо кабана, а покаж му Украіне! Відзіш, он ідзе там до Ґаліції Украіне будовать. Дайце му там Украіне жеби попаментал". Взяли мене наче якого злочинця, замикають до бараку і там мають брати на тортури. Піддався я вже зовсім, оборони не сподіюсь ні від кого. Жаль молодого життя і того жаль, що вже недалеко від рідної хати, а кляті поганці не дадуть побачити любих родичів, за котрими я так тужив у чужині. Жидка взяли насамперед на муки. Перше всього стали микати пейси. **Одну пейсу вимикали і били, стусували кулаками по під бороду, по під груди, в пахи; так Жида умучили, що упав, як не живий. Тоді підняли його зімлілого з болю і другу пейсу відтяли ножицями, а то волосся дали йому зїсти. Били поти, аж поки не зїв. Потому перевернули на підлогу; два тримали а два жовніри ноги крутили.** Всілякі муки видумували і може **більше як дві години його мучили а на останку били казали, щоби цілував того карабина, котрим його мають розстріляти і ту шуфлю, котрою має собі яму викопати.**

Скінчили з Жидом і приходять до мене. Зачинають мене мучити. Я за той час стояв і приглядався жидівським мукам, а коли прийшли до мене, я став і сказав щоби мене не мучили, що я є американським горожанином, що вони зі мною не мають права в такий нелюдяний спосіб обходитися. Я сказав, щоби мене відставили до американського конзуля.

І ті кати, котрі вже держали свої звірячі пазурі над мойов головов, збоялись і дали мені спокій. Тільки держали цілу добу замкненого в бараку і всіляких способів добирали, щоби мене випрібовати, чи я є дійсно американським горожанином.

На другий день всі книжки, які я мав, забрали від мене і випустили на волю.

Але яка то воля була! Мене ще вдома не було, а на постерунку жандармерія вже знала, хто їде до села, бо телеґрама прийшла, щоби мене мали все на оці, під доглядом. Мені наказали, ще як випускали, що не маю права ні зким до розмови ставати, жадних часописий читати і що не смію вийти із хати нігде без дозволу властий. Приїхав я так до рідного села, до рідної хати. Перебув три дні в дома. Четвертого дня рано сів на приспі і клеплю косу; ладився овес косити. Слухаю, а в селі такий гамір! Дивлюся, що такого, — думав, що огень в селі. Люди заворушилися як мурашки в муравельнику: хлопи, жінки а навіть малі діти. Що котре запопаде з хати, забирає в міхи, плахти і межи руки. Всьо забирають з коморів, із хат і втічуть в поле і на поли ховають. Я став дивитися і сам не знаю, що то таке робиться. Огню не видко нігде, а люде так виношують. Питаю своєї старенької мами чого люди так втічуть? Мама на мене кричить: не питайся, але ховай черевики, полотно, шматтє і що є, бо ляхи що знайдуть то згорить без вогню. Заберуть всьо! Ой сину, сину, нераз то вже таке було, від коли ті ляхи кляті прийшли до нас!

За якої пів години і наша комора стала пуста. Поховали всьо: одно в поли, друге в ями поза копували. Пішли ляхи на ревізію. Злостяться, людий проклинають, страшать. Не знайшли нічого, то заложили контрибуцію. Має село зложити до тижня 36 тисяч польських марок, а ні, то худобу будуть забирати. Громада продавала ліс громадський і зложили ті гроші. На другий місяць прийшло жито складувати, то мусіли селяни зложити часть. На третий місяць овес, на четвертий бульбу, вовну, полотно, сукно, яйця.

І все давай і давай, а як ні то пішлють в село вояків. То вже не треба гіршої кари! Село згорить без огню; людий бють, мучать, а поратунку ні звідки нема. От таке то житте в нашім ріднім краю мають наші брати і вся рідня. Якби я став все описувати докладно, що там ся діє, що я сам на свої очи бачив і що наслухався з оповідань своїх рідних, то би цілу книжку списати треба.

От тепер я дістав лист від брата, в котрім пише, що прийшло на село платити пів міліона марок данини. Від одного морга по чотири тисячі. Деж тих тисяч набрати?

Дорогі Земляки! Не опускаймо рук! Хто лише чує себе Українцем, без ріжниці гуртуймося разом і добираймо способу, як з тої неволі визволити своїх братів, бо вони нещасні тільки на нас надію покладають!

Гаврило Лехновський,
Бервік, Па.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Громадянин, Балтімор, Мд. — Скалу зрушиш динамітом; від тепла ростопиться лід, — але на камінні та ледові серця способу нема. Шкода слів, шкода паперу і заходу! Колись розрахується із ними український народ.

Д-ка П. Ш., Миннеаполис, Минн. — Спасибі за почтову карточку із Києва. Два тисячі рублів почтова оплата, а за лист десять тисяч! І ніде ніодного словечка по українськи. От і маєте радянську „Україну". І є ще в Америці такі, що дають себе дурити платченим агентам-крутіям!

Д. П., Мерісвіл, Кал. — Лист, який прислав М. Г. з гавайських островів, подає факти, про які вже всі знають. Та ще тепер польська марка сім разів дешевша, чим подає лист з краю — і розуміється в тій самій мірі усе подорожіло. Він пише, що за 1 доляра дають 600 м — тепер можна дістати більше як 4.000 м.

Г. Л., Бервик, Па. — Опис знущань помістимо — віршів ні.

М. Ф., Гестінгс ан Гадсон, Н. Й. — Ми не знаємо, про що пишете.

Т. К., Борлінґтон, Вт. — Коли не було надруковане, пришліть ще раз коротку відозву, а помістимо.

Гість, Миннеаполис, Минн. — І ми раді, що тов. ім. Лисенка відограло гарно „Наталку Полтавку", але під тепер не маємо місця на рецензії з аматорських вистав.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ПРОСЬБА О ПОМІЧ.

До Вповажаних Земляків-Добродіїв в Америці.

Недоля розігнала наш нарід по всіх усюдах. Одні еще перед війною пішли в світ за очи, чи то до Америки, чи до Канади, чи до Бразилії шукати куска насущного хліба, і тим ослабили і так слабі наші ряди, а в додатку прийшла крівава братоубійча війна і до решти знівечила наш передвоєнний доробок.

Майже всі читальні і їх передвоєнні дорібки пішли в нівець. Много їх членів остались нечинними. Деякі полягли в студених Карпатах, або вернулись до дому цілком неспосібними до праці над своїм народом. Много найкращих синів інтеліґентів пропало раз на все на чужині, або кінчать своє нужденне життя за кордонами, очікуючи кращої нагоди вернутись в рідні сторони. А ті, яким судилось вернутися в зганьблені села, стоїмо з заложеними руками та оглядаємося на всі сторони, чи будуче не принесе нам кращої долі. Но мовляв той „марна надія", минулись ті часи, коли хтось, кимсь опікувався. Тепер настав час, що треба братись самим до діла. Та початки в нас дуже трудні. Нарід страшно збідований. Старі баньки стратили всяку надію, і до народної справи ставляться цілком байдужно. Молодих сил завдяки війні в нас замало, щоби відразу стати на ноги.

Отже, щоби старим розвіяти ту нехіть, а молодим додати більше охоти, треба великих зусиль, а також матеріяльної помочі, щоб той нарід переконати, що всі трудности спільними силами можна побороти.

У нас сего року завязалась читальня „Просвіти", а при тім задумуємо заложити кооперативу. А що власні сили в нас не вистарчають, длятого виділ читальні рішив віднестися до своїх братів в Америці з просьбою о поміч.

А зосібна просимо Вас пане Петрів, щоб Ви яко чоловік освічений, більше заінтересований рідною справою, занялис цим ділом. І де тільки нагода, чи то весілля чи так яка товариська забава, попросіть в імени нашої бідної читальні о добровільні датки, а зібрані гроші просим переслати на адресу: **Чит. Просвіт ив Луці Великій.**

Просимо не відмовити нашій просьбі і доложити труду.

Вже згори дякуємо Вам за труд і жичимо Вам успіхів у Вашій праці для добра нашої Неньки-України.

ЗА ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ" В ЛУЦІ ВЕЛИКІЙ:

Михаїл Комар, голова,

(Печать) **Лучків,** секр.

Члени: **Прокіп Бривайло, Іван Поліщук, Василь Оріховський.**

ДО ВСІХ ОДНОСІЛЬЧАН З СЕЛА ЛУКИ ВЕЛИКОЇ, ПОВ. ТЕРНОПІЛЬ.

Дорогі Каряни!

Цей лист прислала на мої руки чит. Просвіти в якім просять нас, щоб ми їм помогли піднести знищену війною читальню. В них самих вже нема сил, нема й того передвоєнного запалу до народної праці. Обезсилені війною много з них стратили всяку надію на якийнебудь успіх народної роботи. Але щей осталось кількох молодих людий, людий сильної волі, яких не всилі зломати ні війна, ні польська неволя. Проте скиньмося, кілько хто зможе, та вишлім їм, а цим не тільки що поможемо їм, але скріпимо їх духа до дальшої праці. Це може в них одинока надія на нас, що ми піддержимо своїми жертвами їх освітну працю. Тому прошу: збирайте датки і висилайте на адресу: John Petriw, 55 Broad St., Bloomfield, New Jersey. Більші датки можна висилати впрост на адресу читальні. Датки дрібні можна висилати до мене почтовими марками, а я зібравши разом більшу суму, вишлю до них. Імена жертводавців і сума зложена ними буде поміщена у „Свободі".

Іван Петрів.

Просять знакомих, щоби написали: Strilczuk Mykola, Prokopiw Hryc i Ivan Garwaniuk. Адреса всіх трох: Ukr. Voj. Oddel, Sotnia 10, Most, Cechoslovakia, Europe.

Вячеслав Будзиновський.

НЕРОЗЛУЧНІ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(Продовження).

(12)

Не знаючи, чи в хуторі свій, чи може який воріг, Петро задержав коня перед містком на річці, присилив його до паля. Сам пройшов місток і став садом скрадатися до хати, щоби підійти до вікна і заглянути до середини. Нараз, залаяли собаки. Знаючи, які то собаки, хотів завернути, щоби скочити на коня. Але вже було запізно. Щось гепнуло об його груди і він повалився горілиць на землю. На нім лежала собака з вишкіреними зубами над самою горлянкою і гарчіла. Лежав спокійно, запираючи дух у грудях. Він знав, що як лиш рушиться, то собака прогрезе горло. Лежачи супокійно, був безпечний. За хвилю справді прийшов ратунок, бо прочі собаки заалярмували всю геляць. В саді заблимало світло. То Батюк ішов з ліхтарнию, за ним два чабани з рушницями.

— Ось там, біля містка лежить під Сірком, — промовив один чабан — наш гість... Лиш не знати, прошений, чи не прошений.

— Не прошений, — крикнув Петро — але гадаю, що не буде непожаданий. Я Петро Луценко.

Замовк, бо собака загарчала.

— Сірко, сюди! — крикнув Батюк.

Пес встав і побіг до пана.

— Добрі собаки маєте, бігме добрі. Грім би їх побив! — кляв Петро встаючи. — Ви ще не спите... мабуть гості у вас?

Увійшли до хати, де за столом виділи: полковник Чміль, хлоп Ухач, Калмик Аюкай, Параня і Марта. На столі курилося з миски, стояв збанок, стояли чарки. Параня привитала нового гостя і вибігла по другий збанок.

— Чи Нерозлучні вже розлучилися, — спитала Марта, що є лиш Петро без Василя?

— Лиш на часок... в службі —відповів Петро. — Як би був знав, що за ним спитаєш, був би певно лишив мене і сам приїхав сюди.

— Коби се правда?! — подумала Марта.

— Бачите, тату, що моя правда! — промовила Параня, вернувши і ставлячи на столі повний збан меду. — Тато казали, — звернулася до Петра — що я мусіла чим вразити вас обох, тоді як ви були послідним разом у нас. Вже й не пригадую собі коли, так давно було се.

— Так ви думали? — звернувся Петро до Батюка, здивований такою новиною, а ще більше тим, що Батюк і Параня взагалі споминали його, значить і думали про него, та що їм не було байдуже, чи він уражений, чи ні.

— От дівка плете, що слина принесе на язик! Щоби взагалі щось сказати, бо не знає, чим привитати гостя і як з ним розпочати розмову. Дике... виросло в безлюднім степу.

— Не плету, а переповідаю се, що ви самі сказали, тату! Були тут, Петре, два козаки. що ночують у дебрах. Зразу я була певна, що вас, Нерозлучниж між тими козаками нема. І батькови сказала, що як би ви там були, то не прислали би до нас козаків, але самі прийшлиби, і то оба. Козаки не хотіли сказати, якого вони війска, ні яких мають старшин. Але я підслухала їх. Вони говорили про Нерозлучних. Я переказала се батькови. Батько також здивувався, що ви оба не поступили до нас, хоч так давно не були... Насварив на мене, кажучи, що як ви послідний раз тут були, то я мусіла зробити або сказати якусь дурницю, котрою вас обох, або хоч би одного з вас вразила і випудила з його хати. Я свідома, що ніколи нічим не вразила ні тебе, ні Василя. І тому я, коли підслухала козаків, що тут нині були, просила батька, щоби пси загнав до стайні, бо сеї ночи прийдуть гості... оба Нерозлучні. Батько не вірив і тому не я винна, що ти хвилю перележав під Сірком.

— Не слухай, що дурна плете! — звернувся до него Батюк. — Сідай до стола. Добре, що прийшов в пору, заки отсі голодники вичистили миски.

Петро ще був змішаний від такого привитання. Така вічливість богачки була для него великою несподіванкою. Не знав, як се розуміти. Чи справді рада йому, чи се жарт, щоби його осмішити при своїй подрузі?

— Я тут у військовім ділі — боронився. — В тім самім ділі були у вас два козаки, але відїхали з нічим. Тепер, чую, є якісь новини.

— Є, є, — відповів Батюк, попихаючи гостя до стола. — Як ті козаки відїздили, ще тих вістий не було. Мої гості приїхали перед хвилинкою і привезли ті вісти.

Коли Петро вислухав оповідань Чмеля, Ухача і Аюкая, він, очивидно, зараз рішився вернути до табору і все те переповісти Василеви. Як би побратим дальше робив тайну зі своїх намірів, загадав відстати від него і пристати до товариства зібраного в Батюка. Отже, відходячи сказав, що він ще раз прийде. Тоді, або скаже їм, що мають робити, або таки піде з ними.

Ще не свитало, як Петро вернув до табору. Завів коня, звідки взяв і з сідлом під пахою пішов до своїх. Немало здивувався, коли побачив, що його заступник Козоріз ще не спить, лише з люлькою в зубах сидить при огни.

— Чи може що сталося? — спитав.

— Щось таке — відповів козак, віддаючи Петрови сотницький значок. — Був тут отаман, питав за вами. Я відповів, що не знаю, куди ви пішли, бо таки так було... Рівночасно я показав йому сотницький значок, кажучи, що заступаю вас на час вашої неприсутности.

— „Всему винні дівки!" воркнув отаман. „Козаки, що вернули від Батюка, сказали мені, що він поїхав туди... ще й на моїм кони. Як верне, нехай зараз прийде до мене!" Отаман говорив дріжачим голосом... був страшно сердитий.

Петро недалеко йшов. Побратим сидів при найблизшім огни, дожидав його. Мабуть хотів поговорити з ним в чотири очи, бо побачивши Петра, встав, показав на невеличкий горбок і пустився сюди. Петро пішов за ним і сів коло него.

— Ми з собою ще не говорили так, як нині мусимо говорити — зачав Василь і урвав. — Пожди троха... Хоч уже всю справу розважив, мушу ще раз зібрати думки, щоби не стрілити якої дурниці.

— Найліпше зробиш, як будеш говорити без великої розваги. Лише дурак стріляє дурниці, однаково, розважив, чи ні. Тут не рада на січовім майдані. Говоримо в чотири очи. Тут не в тім діло, щоби говорити складно, але в тім, щоби щиро. Чейже мені можеш сказати все, що думаєш, все, що тобі скаже твоє серце. Нехай і терпке буде твоє слово, воно не вразить мене. Хиба не на те жили ми так довго одною думкою, щоби тепер бавитися в піжмурки лише через те, що ти в отсім поході мій отаман.

— Коби то лиш через те, — процідив злісно крізь зуби — але... про се пізнійше... або й ніколи... Тепер нехай буде твоя воля. Буду говорити щиро так, як думаю... Ти знаєш, що ми тепер війско в поході! Ти знаєш, що ми йдемо проти ворога, котрого треба знівечити і лицарською хоробростю і зміевою хитростію... Чи ти знаєш, що на случай невдачі в наслідок нашої необережности, чи несправности жде нас смерть, або ще гірше, неслава?!

— Знаю... І ти знаєш, що в сім ділі ми оба одної думки. Тому дивує мене твоє питанне. До чого воно йде? Не розумію тебе.

— Поволи... Не довго буду мучити тебе такими чудними питаннями... Чи ти знаєш, що в кождім ділі военнім, зокрема в такім небезпечнім як наше, конечний послух; що всякий приказ отамана святий, а ще святійша всяка заборона?!

— Яж не знав, що ти наш похід хочеш затаїти перед Батюком. Як ми говорили про него, то ти лиш побоювався, щоби його челядь не здогадалася в чім діло. Я аж там зміркував се, коли дізнався, що твої післанці не сказали йому, яке війско таборує в його сусідстві. За те я приніс звідтам новини, дуже важні для нашого діла.

— Я не говорив тобі, що і перед Батюком хочу затаїти, бо не був обовязаний. Я отаман, я вигадую плян, я держу його лише в моїй голові поти, поки міркую, що потрібне. Сотникови кажу лише се, що до виконання пляну сотник мусить знати... і то аж тоді, коли вже мусить знати. Як про плян знає війт і ціла громада, то й воріг може довідатися скорше, ніж се потрібне. Я й сам не хотів їхати до Батюка і тобі не позволив, бо мій плян збудований на тім, щоби окрім нас, ні жива душа в цілім світі не знала, що тут ми... що тут обі сотні Нерозлучних. Ти поступив проти заборони і тим знівечив мій плян.

— Не знаю, який твій плян, але тепер він уже ні дочого. Він мусить бути доповнений або цілком змінений, бо ті новини, які приношу тобі від Батюка...

— Твоїх новин не потребую! Я отаман, і як мені які новини будуть потрібні, сам їх роздобуду...

— Василю! говорив про плян. Як би в тебе справді був який плян, хоч би тайний і найтайніший і як би сей плян забороняв мені відвідати Батюка, то ти був би певно цілий сей плян обговорив зі мною. Знаю тебе! Але тут цілком що инше пищить у траві. Не знаю, що... Але се бачу, що ти роздратований і тобі лекше стає, як дошкулюєш кому. Ти вчепився мене, бо чуєш, що приятель стерпить се, чого не стерпів би инший... Василю! Не муч других і себе... Скажи мені, що тебе морочить, а побачиш, лекше тобі стане.

— Тепер, в сім поході я тобі не Василь! — відрізав, насупивши брови. Я отаман, а ти лише мій сотник. Ти мій сотник... був!

— Був сотник?... Що раз ліпше... Василю, ти вдурів!

— Ще раз кажу... Я вже тобі не Василь, а отаман... Пан отаман! Чув?

— Чув, чув... але не вірю...

— Повіриш, як почуєш... вже не мій голос, а залізо на руках! Ти зломив послух у военнім поході. Ти виявив се, що отаман хотів затаїти; ти попсував плян. Як недасться вигадати щось нове, то ти знівечив похід. Може й цілком ударемнив виконанне приказу старшини Запорожа і, хто зна, чи моє війско, як взагалі верне до Січи, не верне покрите... не славою, а ганьбою! Чи знаєш, що тебе жде... що я можу... можу і мушу з тобою зробити?

— Знаю. Твоя правда... твоя сила. Але...

— Що „але"?

— Але заки зробиш се, чим грозиш, піди... ріка недалеко, вода студена. Піди і викупайся... А пірни пару разів... охолоди голову!

Замовк... І отаман мовчав. Оба понабивали люльки і оба пакали не обзиваючися до себе. Петро гадав, що побратим вже утихомирився, що жалує своїх вибухів, лише не знає, як розмову звернути на инший, може давний дружний шлях. А що й сам не знав, з якої бочки розмову розпочати наново, гадав, що найліпше буде цілком не зачинати. Він встав.

— Досить того, — сказав — іду спати. І ти лягай.

Василь потягнув його за полу.

— Сядь! Я ще не всьо сказав.

— Як має бути те саме, то ліпше лиши на завтра.

— Те саме, але на инший лад... Хочу те саме, але так як було давнійше між нами.

Петро сів і спокійно пакав люльку.

— Петре! Чому ти мені таке вдіяв? Я тобі побратим, але й твій отаман; ти мені мій козак, але й мій приятель. Як я тепер себе і тебе розідру на дві части? Себе на отамана і Василя, Петрового друга; тебе на мого сотника і Петра, мого приятеля?! Скажи, як зробити, щоби отаман міг судити свого провинившогося козака а Петро і Василь жили далі так, як доси жили... як одна душа в двох тілах?... Друже !Се, що я перше говорив, то ні жарти, ні химери. Не гадай, що я нагло вдурів. Коби то ще війско не знало, що я тобі заборонив покидати табор! Все війско знає, що ти закпив собі з... отамана. Всі знають, що ти виїхав проти заборони, і то ще начеб на се, щоби отамана підоймити на сміх, на отамановім кони... На отамановім кони! Як я з тобою не поступлю по козачому, так, як каже военний закон, то все війско буде мене мати за пустомельника, за бабу. Всі будуть сміятися з моїх приказів, з моїх заборон!

— Гм... Як у тім діло, як тут іде боротьба між козачою карностію, отаманською совістію і приязнію, то була би на се рада...

— Яка? Порадь!

— Розпращаймося, таки зараз, як тут сидимо і я втечу... Втечу перед карою. В степу не пропаду як пес на ярмарку. Дам собі раду.

Лице Василя знов захмарилося.

— Підеш просто до дівки?

— Може. Не завадило би, як би й ти пішов, бо там тепер дві дівки. Марта втікла з хати до Батюка, бо мають причину боятися, що Филемонов нападе на хутір полковника, щоби силою взяти дівку, від котрої дістав був гарбуза.

— А ти до котрої?

— Василю! Як би я не знав тебе, сказав би, що голодній кумі хліб на умі. Ти вже не перший і не другий раз докоряєш мені тими дівками.

— А хто, як не дівка завинила, що маю клопіт з тобою?! Докоряєш мені, що не виявив тобі моєї військової тайни. А чому ти, як ми спречалися, чи поступити до Батюка чи ні, не сказав мені, що любиш дівку, що як не будеш у неї, то згинеш? Тоді, знаючи, що ти лиш тому пішов у похід, щоби побачити дівку, я був би не боронив... Бодай був би вартовим не дав того нещасного приказу не випускати тебе з табору. Тепер пропало. Я осмішився би, нзівечив би карність у війску. Ти сам був до сеї пори взірцевим козаком і военний закон знаєш. Козак не сміє бути бабою. Тим більше не сміє таким бути отаман у военнім поході. Через те, що про заборону знає ціле війско і ціле війско знає, що ти зломив її, я мушу і до тебе прикласти военний закон. Знаєш, що маю право розстріляти тебе, таки зараз, тут на місци. Але я, хоч повинен, не годен зробити сего. Не я буду судити і карати тебе. Нехай судять у Січи. Тепер лише се одно може зробити Василь для Петра, не ломлячи військового права, та не забуваючи, що тут діло між козаком, що зломив послух і війском та його отаманом... Не на кони поїдеш в дальший похід, але вернеш до Січи на возі, прикований до него!

Петро вислухав цілу ту промову мовчки, не перебиваючи ні словом. Коли Василь скінчив, Петро не знав: розсміятися, чи накинутися на приятеля мокрим рядном? Аж коли Василь виймив зза його пояса сотницький значок і встромив у свою холяву, Петро не втерпів.

(Дальше буде).

З КООПЕРАТИВНОГО РУХУ.

В Росії.

В послідні́м номері Міжнародного Кооперативного Бюлетена надруковано розмову з президентом російського Центрального Союза Кооперативних Товариств про теперішне становище „кооперативної організації в Росії. По словам союза" совітське правительство своїм декретом з 7-го квітня 1921 скасувало націоналізацію кооперативних спілок і привернуло назад їх автономію. Споживчі спілки сами вибирають своїх урядників і своїх делеґатів до повітових союзів. Так само повітові союзи сами вибирають своїх представників в ґуберньских кооперативних союзах. Кождий ґуберньский союзах. Кождий ґуберньский союз що року посилає трех делеґатів на все російську кооперативну конференцію, на котрій вибирають головну дирекцію Центросоюза. Однане в згаданім декреті з 7-го квітня застережено, що совітське правительство може настановити также свого представника в дирекції Центросоюза. Реорґанізація кооператив на новій основі, які не-державної й независимої орґанізації була завершена в вересни минулого року. До кінця року, значить на протязі чотирех місяців, торговля Центросоюза досягнула суми 26 міліонів рублів. Всякий крам, головно харчі, сирі атеріяли, скіри, кожухи, щітину і льон. Центросоюз купував від окремих кооперативних товариств від державних фабрик і від приватних продуцентів. Центросоюз має з правительством умову на постачанне означеної кількости збіжа що року. Окрім того Центросоюз збирає запаси сирих матеріялів для експорту і для товарообміну з заграницею.

В Італії.

Перед війною, в 1915-ім році, було в Італії 7,420 кооперативних товариств. Тепер їх там налічують 15,510, а в купі з кредитовими і хліборобськими спілками яких 20,000. В тім самім часі число членів подвоїлося і дійшло до трех міліонів.

В порівнанню з иншими країнами кооперативний рух в Італії має свої слабі сторони. Окремі спілки і союзи не обеднані і буває, що навіть конкурують поміж собою, хоч послідними часами всюди кріпшає змаганне до федерації. Італійська хліборобська кооперація не може порівнятися з француською, кредитова з німецькою і споживча з анґлійською. Але коли в инших краях кооперативний рух розвинувся звичайно в якімсь однім напрямі, то в Італії кооперація обіймає всі можливі форми й галузи спілкового руху, а в деяких навіть попередили инші краї.

Окремої уваги заслугують ті робітничі кооператвині товариства, що беруть на себе публичині контракти на будову доріг, мостів, портів та инші публичні роботи. Таких робітничих кооператив є тепер в Італії яких 5.000 і в послідних роках Міністерство Публичних Робіт віддавало їм приблизно шесту частину всіх державних контрактів. Подібні хліборобські коперативи арендують земельні посілости і спільно на них господарять.

В Індії.

Кооперативний рух в Індії почався щойно в 1905-ім році, та до 1920-го здобув собі вже 1,500.000 активних членів зорґанізованих в 39,000 кооперативних товариств. Почався з кредитових спілок, та розвинувся в усіх напрямах кооперативної діяльности: продукції, розділу товарів, малих індустрій, хліборобства і т. д. Той розвій кооперації стоїть в з загально-індійськими змаганнями впорядкувати своє життя на самодіяльности і самопомочі. Особливий вплив мала кооперація на підйом освіти в народі. Де лиш зявилася кооперативна спілка, там сейчас вона старалася зорґанізувати школу.

ЧОРНІ ХМАРИ НА ПОЛІТИЧНІМ ГОРИЗОНТІ.

(Сатиричний алярм).

Промова Л. Троцького большевицького военного комісаря до представників всеросійських провінціональних советів, в якій висказав, що небезпеки треба ожидати не із Букарешту, Риги, Гелсинґфорсу, Варшави, або Берліна, а із сторони Ню Йорку, позістане довго, а довго в памяти.

Думаю, що по причині посліднього представлення „Дурничок Зіґфелда" в Шикаґо може прийти до трудностий в політичних зносинах двох держав, а се Америки і Росії, та що се питанне наш міністер заграничних справ Григорій Чічерін напевно піднесе на недалекій конференції в Газі.

Хто-ж поважиться сказати, що шикаґовський мейор Вилієм Гейл Тампсон поступив „дипльоматично", коли бавив мейора Джана Ф. Гайлена з Ню Йорку „Дурничками Зіґфелда" в той час, коли кілька кроків оподалік російська опера відбувала свої вистави?

Що більше! Що скаже Ленін або Троцький, коли котрий з них почує, що в 16-тій части сих комедій, де програма посвячена духови „Єнкі Дудел", тоді як панна Фіба Лі, представляючи Росію, являється на сцені прегарна панна Перл Ітон, має російською хоруговкою ще з царських часів, а орхестра витинає наш перед-революційний гимн „Боже, царя храні!"

Кождий скаже, що се може підбадьорити російських монархістів, котрі на недавній своїй конференції в Берліні проголосили великого князя, Кирила Владиміровича Романова правним претендентом російського престола.

Оскільки совети є тут інтересовані, то без сумніву ся подія дасть Троцькому „добру нагоду" до нової мобілізації та до накликування московських війск до рішучого демонстровання проти зовнішних і внутрішних ворогів „комуністичного фатерлянду".

Шикаго, Ілл.

Давик Нахатович-Вишнепольський.

ДОПИСІ

КРОМПТОН, Р. АЙ.

Кулі на Пілсудського.

Пятого мая післав'ем другу десятку на бонд. Піславбим більше, але не можу, бо у нас страйк. А як посилав'ем, то здавалося мені, що посилаю дві кулі одну на Пілсудського а другу на „воєводу".

Журяться наші люди, що Ляхи порозвішували скрізь свої сорочки по містах та селах. — Не журіться, краяни! Воно придасться. Порозвішуемо ті „ожелки" як страхопуди по полях, поприбиваємо на кучах тай стайнях. Будуть відстрашувати воробців від проса, ворон та сорок від молодого дробу.

Пишуть большевицькі шмати таке, що здається тобі, чи не беруть вони заплати за це від „ржонду". Бо і як пояснити собі це, що всюди стають на перешкоді народному зеднанню? Тільки ворог має втіху із нашої незгоди. Але відтак міркую собі так: У народі то так, як на ґаздівстві. Є робуча худоба, коні, воли, є корови і вівці на молоко, але є і таке, що в нього тільки роботи, що їсти і рити. Оттак і в народі є сили до роботи, є другі, що дають просвітний корм — ну і є такі, що риють...

Тільки у тім біда, що із наших хрунів не зробиш ні ковбаси ні сала.

Тому, що цей „ґатунок" вже цілком вигибає, ставлю внесенне, щоби замаринувати їх в самогонці і зберечи для музею — на показ грядучим поколінням.

А до розумних та чесних громадян кличу оттак: Не гадайте собі, що вже всього доконали, коли розкупили першу національну позичку. Ніяк ні! Тепер мусимо складати дальше і то не тільки на інвалідів, стрільців, студентів, не тільки на вдови і сироти, але також на активну боротьбу з наїзниками.

Здіймаються наші браття до визвольного діла. Ждуть на поміч з Америки, щоби добути потрібного. Ми не заведемо їх надій! Ми зложимо з охотою гроші, бо будемо знати, що кождий цент це кулька у серце ворогам.

Я вірю, що в короткім часі уся наша еміграція дійде до злуки і едности, та що через це стане головною силою в відбудованню української держави.

А. К.

РОЗВОДОВІ ЗАКОНИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

ВЗлучених Державах доси, ще нема федерального, одностайного для всеї Америки закона, який вирішувавби питанне, коли і з яких причин чоловік може по закону розійтися з жінкою і жінка з чоловіком. Справа та належить до стейтового законодавства і кождий стейт вирішив її по свому. Розводові закони в кождім стейті инакші і що в однім є вистарчаючою причиною для розводу, з тим в другім стейті люде мусять жити в купі, а бодай закон признає їх за чоловіка і жінку.

Взагалі і з ніяких причин розвестися не можна лиш в однім стейті, Савт Каролайні. Там закон взагалі розводу не признає.

За виїмком Савт Каролайни і Ню Йорку суд розвязує подруже, коли чоловік або жінка зумсне і самовільно покине дім і родину. В 22 стейтах покинута сторона може домагатися розводу вже по однім році такого подружного дезертирства, в 12 по двох роках, в 10 по трех, в Род Айленд по пяти, а в Норт Каролайні аж по десяти. В Ню Йорку щойно недавно ухвалено закон, по якому жінка може дістати розвід, коли пять літ не бачила чоловіка і не чула про його і має причину думати, що помер. Сам факт, що покинув її не вистарчає так як в инших стейтах; окрім того мусить бути основа для здогаду, що чоловік не живе. На тій самій основі і по пяти роках розвід може бути признаний також чоловікови.

Подружа невірність є вистарчаючою причиною для судового розводу у всіх стейтах за виїмком Савт Каролайни. В 43 стейтах суд дозволяє розвестися, коли чоловіка або жінку засуджено за злочин або на тюремну кару звиш одного року. В двох инших стейтах лиш в случаю засуду на досмертну вязницю друга сторона може домагатися розводу. В 42 стейтах жінка може дістати розвід, коли чоловік її катує, зле з нею обходиться. Одначе та причина вистарчає лише для жінки; закон не допускає, що жінка з чоловіком може теж зле обходитися. Лиш в Род Айленд закон дозволяє чоловікови розвестися, як що жінка така люта, що з нею він непевний свого життя.

В 40 стейтах вистарчає для розводу налогове пянство, в 6 привичка до морфіни, опія та инших наркотиків. Лиш в 3 стейтах закон вважає божевілле вистарчаючою причиною для розводу. Масачусетс та Кентокі дозволяють подружію розійтися, коли чоловік або жінка пристали до „шейкерів" або якої иншої релігійної секти, що вважає подружіє гріхом; тоді друга сторона, як що її така релігія не подобається, може в суді дістати законний розвід.

Звичайно вимагається, щоб людина, яка старається о розвід в якімсь стейтовім суді, жила в тім стейті довший час, від одного до пяти літ. Лише в Айдаго і Неваді вистарчає шестимісячний побут. Тому заможні люде з усіх сторін Америки переселюються часто на півроку до Невади, де їм найлегще скинути з себе подружні пута.

КРОВАВИЙ „1. МАЙ" У ВАРШАВІ

Підчас маніфестаційного походу соціялістів і комуністів дня 1. мая у Варшаві прийшло до сутичок з поліцією та її агентами; скінчилося смертю одного агента й важким побиттям другого. Другого Це все наступило через провокаційне поведення поліції, яка нападала головно Жидів. З того приводу внесли посли ППС. інтерпеляцію в польськм соймі, взиваючу мн. внутр. справ покарати надто ревних поліціянтів.